Europaparlamentet
2024-2029

ANTAGNA TEXTER

P10_TA(2026)0024

Försök till övertagande av Litauens public service-radio/tv och hotet mot demokratin i Litauen

Europaparlamentets resolution av den 22 januari 2026 om försök till övertagande av Litauens public service-radio/tv och hotet mot demokratin i Litauen (2026/2568(RSP))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

– med beaktande av artiklarna 2 och 7 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget),

– med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 114 och 258,

– med beaktande av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt artikel 11,

– med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083 av den 11 april 2024 om fastställande av en gemensam ram för medietjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiv 2010/13/EU (europeisk mediefrihetsförordning)[1], särskilt artiklarna 5 och 21,

– med beaktande av rättspraxis från Europeiska unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna om mediefrihet,

– med beaktande av protokoll (nr 29) om systemet för radio och tv i allmänhetens tjänst i medlemsstaterna[2],

– med beaktande av rättspraxis från Litauens författningsdomstol om det nationella offentliga programföretagets konstitutionella ställning och oberoende, särskilt domarna av den 21 december 2006, den 16

---

1 EUT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.

2 EUT C 326, 26.10.2012, s. 312, ELI: http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/pro_29/oj.

maj 2019 och den 3 november 2020,

– med beaktande av den uppdaterade checklistan för rättsstatlighet från Europeiska kommissionen för demokrati genom lag (Venedigkommissionen) och Europeiska unionens verktygslåda för rättsstaten,

– med beaktande av den lagstiftningsutveckling på senare tid i Litauen som påverkar finansieringsmodellen för det nationella offentliga programföretaget och syftar till att förenkla förfarandena för entledigande av dess generaldirektör,

– med beaktande av kommissionens årliga rapporter om rättsstatsprincipen, i synnerhet 2025 års rapport om rättsstatsprincipen, och närmare bestämt landskapitlet om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Litauen (SWD(2025)0915),

– med beaktande av artikel 136.2 och 136.4 i arbetsordningen, och av följande skäl:

A. Fria, oberoende och pluralistiska medier utgör en av grundpelarna för demokratin, rättsstaten och skyddet av de grundläggande rättigheterna inom EU. En försvagning av nationella offentliga programföretag undergräver normerna för mediefrihet i en tid då desinformationen, den utländska inblandningen och den politiska polariseringen ökar.

B. Leverantörer av public service-medier spelar en avgörande roll när det gäller att säkerställa tillgång till opartisk information, värna pluralismen, granska makthavarna, ställa offentliga myndigheter till svars, motverka desinformation och möjliggöra ett välinformerat demokratiskt deltagande. Dessa uppgifter kan fullgöras effektivt endast om det offentliga programföretagets institutionella och redaktionella oberoende garanteras fullt ut.

C. Reformer som påverkar leverantörer av public service-medier bör genomföras på ett transparent och inkluderande sätt och i samråd med relevanta intressenter, såsom journalister, det civila samhället och medieexperter, samt ligga i linje med EU-rätten.

D. Leverantörer av public service-medier spelar en särskild roll på den inre marknaden för medietjänster genom att säkerställa att medborgare och företag har tillgång till ett varierat innehållsutbud, inbegripet information av hög kvalitet och opartisk och balanserad mediebevakning, och är därmed avgörande när det gäller att upprätthålla den grundläggande rätten till yttrande- och informationsfrihet, göra det möjligt för människor att söka och ta emot mångsidig information och främja värdena demokrati, kulturell mångfald och social sammanhållning.

E. Oberoendet hos leverantörer av public service-medier kräver robusta nationella rättsliga skyddsåtgärder som skyddar deras redaktionella och institutionella oberoende och säkerställer ett opartiskt tillhandahållande av en mångfald av information och åsikter. Enligt artikel 3 i den europeiska mediefrihetsförordningen måste medlemsstaterna respektera medborgarnas rätt att ha tillgång till en mångfald av redaktionellt oberoende medieinnehåll till gagn för en fri och demokratisk debatt. Artikel 5 i mediefrihetsförordningen ger verkan åt dessa principer genom att fastställa bindande skyddsmekanismer för transparenta och objektiva förfaranden för utnämning och entledigande av verksamhetschefen eller styrelseledamöterna för leverantörer av public service-medier, inbegripet bestämmelser som säkerställer att varje entledigande i förtid är exceptionellt, vederbörligen motiverat och föremål för förhandsanmälan samt kan prövas rättsligt. Enligt artikel 5.3 i mediefrihetsförordningen är medlemsstaterna skyldiga att säkerställa att ”finansieringsförfarandena för leverantörer av public service-medier bygger på transparenta och objektiva kriterier som fastställts i förväg” samt att tillhandahålla tillräckliga, hållbara och förutsebara ekonomiska resurser i linje med public service-uppdraget och skydda det redaktionella oberoendet. Enligt artikel 21 i mediefrihetsförordningen måste alla nationella lagstiftningsåtgärder, regleringsåtgärder och administrativa åtgärder som kan påverka mediepluralismen eller det redaktionella oberoendet vara vederbörligen berättigade och proportionella.

F. I sitt tal om tillståndet i unionen 2025 underströk kommissionens ordförande att tillbakagången för traditionella och oberoende medier i delar av EU har skapat nyhetsöknar där desinformation frodas, vilket utgör en allvarlig risk för demokratin. Hon betonade att oberoende medier är avgörande när det gäller att ställa makthavarna till svars och förhindra korruption, och att övertagandet av medier ofta är det första steget i auktoritära strategier och möjliggör demokratisk tillbakagång och korruption utan offentlig granskning.

G. Erfarenheter i flera medlemsstater och runt om i världen visar att försök att ta över public service-medier kan utgöra ett tidigt steg mot en mer omfattande demokratisk tillbakagång.

H. Enligt Litauens författning har det nationella offentliga programföretaget ett särskilt uppdrag i allmänhetens intresse bestående i att säkerställa att samhället får korrekt information på nationell nivå, på ett sätt som främjar konstitutionella och gemensamma mänskliga värden. Enligt Litauens författning måste det nationella offentliga programföretagets verksamhet vid fullgörandet av detta konstitutionella uppdrag bygga på principerna om pluralistisk demokrati, objektivitet, opartiskhet och respekt för människans värdighet och grundläggande rättigheter, inbegripet åsikts- och yttrandefrihet.

I. Litauens författningsdomstol har slagit fast att det nationella offentliga programföretagets konstitutionella uppdrag innebär att det ska vara oberoende, samt att alla former av kontroll måste vara förenliga med programföretagets oberoende och att ingen av dem får innebära censur eller politisk inblandning.

J. Efter parlamentsvalet i Litauen 2024 bildades en regeringskoalition som omfattar det högerextrema populistiska partiet Nemunas gryning. Den 25 april 2024 fann Litauens författningsdomstol att ledaren för detta parti hade gjort sig skyldig till en grov kränkning av författningen och brutit mot den konstitutionella eden genom att göra antisemitiska och hatuppviglande uttalanden. Dessa slutsatser bekräftades senare av en domstol i första instans. Varken regeringskoalitionen eller partiet Nemunas gryning har tagit avstånd från dessa handlingar. Partiledaren för Nemunas gryning fortsätter att spela en framträdande roll inom den styrande majoriteten och att aktivt främja en kampanj mot Litauens nationella radio och tv (LRT).

K. Litauens premiärminister från denna regeringskoalition tvingades avgå i juli 2025 till följd av undersökande journalistik, bland annat rapporter från LRT, som gav upphov till allvarlig oro över hans påstådda inblandning i korruption. Senare under 2025 väckte lagstiftningsinitiativ med påverkan på finansieringen och styrningen av LRT inhemska och internationella farhågor avseende mediefrihet och institutionellt oberoende.

L. Litauens nationella revisionsorgan fick, på initiativ av ledamöter av den styrande majoriteten i parlamentet, i uppdrag att genomföra en omfattande effektivitetsrevision av LRT och bedöma dess verksamhet under 2021–2024 i fråga om ekonomi, effektivitet och ändamålsenlighet. I sina slutsatser konstaterade det nationella revisionsorganet att de allra flesta av LRT:s strategiska och operativa resultatindikatorer hade uppnåtts till en nivå av minst 90 procent, och att planeringen och användningen av LRT:s finansiella resurser var underbyggd och transparent – med vissa aspekter, bland annat offentlig upphandling och förfaranden för rekrytering av personal, som krävde åtgärder. Revisionsrekommendationerna syftade till att ytterligare förbättra de interna processerna och innefattade inga rekommendationer om ändringar av LRT:s finansieringsmodell, styrningsstruktur eller ledarskap, eller uppmaningar till politiska eller institutionella åtgärder i detta avseende. Efter dessa slutsatser från det nationella revisionsorganet följde ytterligare åtgärder och handlingar, inbegripet överlappande inspektioner, begäranden riktade till andra statliga organ om att kontrollera LRT:s verksamhet och upprepade offentliga attacker mot LRT:s ledning. Vissa medie- och journalistorganisationer har varnat för att revisionsresultaten har beskrivits på ett missvisande sätt i offentligheten och använts selektivt i den politiska debatten. Varken revisionsrekommendationerna eller några andra argument kan motivera lagstiftningsåtgärder som strider mot den litauiska

författningen och den europeiska mediefrihetsförordningen.

M. Den 27 november 2025 antog det litauiska parlamentet, Seimas, ändringar av LRT-lagen, fryste LRT:s budget för 2026–2028 på 2025 års nivå uppgående till 79,6 miljoner euro och minskade LRT:s framtida andel av skatteintäkterna, vilket innebär en strukturell och långsiktig minskning av den offentliga finansieringen. Dessa ändringar föreslogs kort före antagandet och antogs strax före ett nytt budgetår och utan lämpliga överläggningar, vilket gav upphov till allvarliga farhågor bland mediefrihetsaktörer när det gäller rättssäkerhet, berättigade förväntningar och efterlevnad av principen om införlivandefrist (*vacatio legis*), som är en integrerad del av rättsstatens principer.

N. Därefter infördes lagförslag som försvagade skyddsåtgärderna för LRT-rådets entledigande av generaldirektören för LRT i förtid. Två tredjedelar (åtta av tolv ledamöter) av rådet utses av politiska myndigheter, nämligen presidenten och Seimas, som utser fyra ledamöter vardera. I dessa lagförslag föreslås att den kvalificerade majoritet som krävs för att entlediga generaldirektören ska ersättas med enkel majoritet, att kravet på allmänintresse som motivering till detta ska slopas och att sluten omröstning ska införas i LRT-rådet.

O. Dessa lagstiftningsinitiativ har inletts och pågått inom ramen för påskyndade förfaranden, i avsaknad av objektivt motiverade exceptionella omständigheter, vilket undergräver transparensen, inkluderingen och det meningsfulla deltagandet av berörda parter och det civila samhället och innebär att EU:s och författningens standarder för ansvarsfull styrning inte uppnås. Europarådet, Europeiska radio- och tv-unionen, internationella journalistorganisationer, Seimas rättsavdelning, Litauens nationella kommission för Unesco och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas (OSSE) representant för mediefrihet har alla varnat för att dessa åtgärder avsevärt ökar LRT:s sårbarhet för politiska påtryckningar. Litauens särskilda utredningstjänst – den nationella myndigheten för korruptionsbekämpning – identifierade korruptionsrelaterade risker i sin bedömning av de föreslagna lagändringarna och drog slutsatsen att införandet av sluten omröstning för entledigande av generaldirektören för LRT kan vara oförenligt med principerna om transparens, öppenhet och offentlig ansvarsskyldighet, som ligger till grund för demokratisk samhällsstyrning och rättsstaten.

P. De föreslagna ändringarna verkar vara inriktade på den sittande generaldirektören för LRT, vilket framgår av offentliga uttalanden som gjorts under lagstiftningsprocessen och som uttrycker missnöje med hennes prestationer och uttryckligen anger en avsikt att göra det möjligt att avsätta henne från sitt ämbete. Lagstiftning som riktar sig mot en specifik individ (*ad personam*-lagstiftning) är oförenlig med rättsstatens principer, inbegripet rättssäkerhet,

lagstiftningens allmängiltighet och förbudet mot godtyckligt maktutövande.

Q. Personalen vid LRT gick ut i strejk den 9 december 2025 för att protestera mot dessa förändringar, som de menar skulle ”nedmontera de skyddsåtgärder som värnar LRT:s oberoende”. Försöken att ta över LRT utlöste en våg av offentlig mobilisering, när tiotusentals medborgare demonstrerade i Vilnius den 9 december och den 16–18 december 2025, och mer än 140 000 medborgare har undertecknat en offentlig framställning där de motsätter sig lagstiftningsinitiativen, vilket visar på ett brett samhällsengagemang för mediefrihet och demokratiska normer i Litauen.

R. Europaparlamentet har ett ansvar att visa solidaritet med det civila samhället i dess försvar av demokratiska värden, inbegripet yttrande-, medie- och mötesfriheten, och att agera beslutsamt när systemrisker för demokratin, rättsstaten och mediefriheten uppstår inom EU.

S. Efter avbrytandet av de påskyndade lagstiftningsinitiativen inrättades en parlamentarisk arbetsgrupp för att granska LRT:s styrningsmodell. Journalistförbundet och en initiativgrupp bestående av LRT-journalister har vägrat att delta, med hänvisning till brist på dialog, selektiva inbjudningar och uttalanden om att gruppen skulle ta ny ställning till ändringsförslag som tidigare ifrågasatts. Dessa organisationer har varnat för att processen riskerar att legitimera politisk inblandning under sken av samråd och möjliggöra förnyade försök att införa indirekt censur och försvaga skyddsåtgärder för redaktionellt oberoende.

T. I samband med de pågående lagstiftningsinitiativ som påverkar LRT:s styrning har LRT kritiserats för att lägga sändningstid och resurser på journalisters protestaktioner till försvar för yttrandefriheten, inbegripet sändandet av tysta minuter. Sådana uttalanden riskerar att bidra till politiska påtryckningar och kan ha en avskräckande effekt på det redaktionella oberoendet.

U. Enligt Europarådets plattform för journalisters säkerhet är redan Litauens tilldelning av BNP-baserad finansiering till public service-medier en av de lägsta i EU, och LRT har varnat för att långvariga ekonomiska begränsningar skulle försvåra utövandet av dess lagstadgade roll som landets främsta källa till kris- och nödkommunikation, inbegripet dess förmåga att upprätthålla oavbrutna utsändningar i nationella nödsituationer.

V. I sin rapport om rättsstatsprincipen för 2025 utfärdade kommissionen landsspecifika rekommendationer till Litauen där landet uppmanades att fortsätta sitt arbete med att stärka public service-mediernas oberoende, liksom en stabil finansiering och transparent styrning av dem, inbegripet skyddsmekanismer mot

politiskt inflytande i samband med förfaranden för utnämning och entledigande.

W. LRT har bett Europarådets Venedigkommission att avge ett brådskande yttrande om de föreslagna ändringarna. Venedigkommissionen har beslutat att utarbeta ett brådskande yttrande om lagändringarna i fråga och understryker situationens allvar. Venedigkommissionen besökte Litauen den 19 och 20 januari för att bedöma situationen.

1. Europaparlamentet erkänner och uppskattar den viktiga roll som offentliga medier, i synnerhet nationella leverantörer av public service-medier, spelar för att upprätthålla och främja de värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget och för att motverka desinformation, propaganda och andra former av informationsmanipulering, och därigenom skydda en pluralistisk och motståndskraftig demokrati. Parlamentet understryker att oberoende och tillförlitliga medier är oumbärliga för demokratisk ansvarsskyldighet, eftersom de gör det möjligt för medborgarna att granska makthavarna och upptäcka korruption och missbruk av tjänsteställning. Parlamentet betonar att en försvagning av oberoende medieekosystem avsevärt försvagar den demokratiska ansvarsskyldigheten, underlättar desinformation och korruption och urholkar medborgarnas förmåga att ställa makthavarna till svars.

2. Europaparlamentet konstaterar att försök att polarisera samhället, försvaga förtroendet för demokratiska institutioner och undergräva oberoende medieekosystem gagnar målen för Ryska federationens och andra fientliga makters hybridkrigföring mot EU och dess medlemsstater, som syftar till att urholka den demokratiska motståndskraften. Parlamentet betonar att starka och oberoende offentliga programföretag är en viktig försvarslinje mot sådan fientlig inblandning.

3. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att erkänna undersökande journalistik som en central del av den demokratiska motståndskraften och att se till att public service-medier har strukturell och ekonomisk förmåga att stödja undersökande journalistik, inbegripet långsiktiga och resursintensiva undersökningar, och att journalister skyddas från alla former av direkta och indirekta politiska påtryckningar, hot eller repressalier till följd av sin lagliga yrkesutövning.

4. Europaparlamentet uttrycker sin fulla solidaritet med litauiska journalister, LRT och aktörer i det civila samhället som försvarar mediefriheten, inbegripet LRT:s institutionella och redaktionella oberoende.

5. Europaparlamentet fördömer alla försök att undergräva LRT:s oberoende, inbegripet lagstiftningsåtgärder och administrativa

åtgärder och politiska påtryckningar som syftar till att få politisk kontroll över LRT.

6. Europaparlamentet anser att frysningen och minskningen av LRT:s finansiering, i avsaknad av objektiv ekonomisk nödvändighet, utgör politiska påtryckningar som är oförenliga med de konstitutionella garantierna och artikel 5.3 i den europeiska mediefrihetsförordningen.

7. Europaparlamentet anser att de föreslagna ändringarna för att försvaga skyddsåtgärderna för entledigande av LRT:s generaldirektör i förtid riskerar att möjliggöra godtycklig politisk inblandning och är oförenliga med både konstitutionella garantier och EU:s normer för public service-mediernas oberoende, inbegripet artikel 5.2 i den europeiska mediefrihetsförordningen.

8. Europaparlamentet fördömer skarpt alla former av personligt inriktad lagstiftning och påminner om att lagar som är utformade för att rikta in sig på specifika personer på grund av deras oberoende yrkesutövning är oförenliga med principerna om en pluralistisk demokrati och rättsstaten.

9. Europaparlamentet understryker att användningen av forcerade lagstiftningsförfaranden för dessa ändringar saknar objektivt och konstitutionellt motiverat berättigande, inte säkerställer transparens, inkludering och meningsfullt deltagande av viktiga intressenter och det civila samhället, och inte uppfyller kraven på ett transparent, ansvarsfullt, inkluderande och demokratiskt lagstiftningsförfarande som är en del av rättsstaten och europeisk bästa praxis för lagstiftningsprocessen.

10. Europaparlamentet uppmanar eftertryckligen Seimas att förkasta de föreslagna ändringarna, bland annat den sänkta tröskeln för entledigande av generaldirektören för LRT, avskaffandet av kravet på att entledigande ska grundas på objektiva hänsyn till allmänintresset och införandet av slutna omröstningar, att se till att eventuella lagändringar, om sådana krävs, antas först efter det att Venedigkommissionen har avgett sitt yttrande och att respektera den europeiska mediefrihetsförordningen och rekommendationerna från Venedigkommissionen och OSSE:s representant för mediefrihet.

11. Europaparlamentet uppmanar Seimas och Litauens regering att minimera det politiska inflytandet vid bildandet av LRT-rådet, bland annat genom att minska antalet platser som viks för personer som utses av politiska organ och fastställa lämpliga yrkesmässiga krav för rådets ledamöter. Parlamentet uppmanar vidare Seimas och Litauens regering att avstå från att anta och att upphäva redan antagna lagstiftningsåtgärder och budgetramar som undergräver LRT:s oberoende och att säkerställa stabil, förutsebar och tillräcklig finansiering av programföretaget, i enlighet med kraven i den

europeiska mediefrihetsförordningen, särskilt åtgärder som strider mot förordningens artikel 5 avseende skyddet av public service-mediers ledning mot politiska entlediganden och säkerställandet av stabil finansiering av offentliga programföretag.

12. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att följa händelseutvecklingen när det gäller mediefrihet och public service-mediernas oberoende i Litauen, att bedöma huruvida de antagna och de föreslagna ändringarna är förenliga med den europeiska mediefrihetsförordningen och rättsstatsprincipen, att underrätta de litauiska myndigheterna om detta och att i händelse av bristande efterlevnad använda sig av alla verktyg, inbegripet överträdelseförfaranden och EU:s verktygslåda för rättsstaten.

13. Europaparlamentet uppmanar de litauiska myndigheterna att stärka breda och transparenta samråd med det civila samhället, mediearbetare och EU:s institutioner om styrningen och finansieringen av public service-medier. Parlamentet uppmanar de politiska partierna att noggrant överväga de föreslagna ändringarna av LRT-lagen och att se till att framtida lagändringar blir föremål för offentliga samråd, inklusive synpunkter från nationella och internationella journalister, mediefrihetsorganisationer och LRT:s ledning.

14. Europaparlamentet påminner om att erfarenheter från andra medlemsstater och runt om i världen visar att försök att ta över public service-medier ofta utgör det första steget mot en mer omfattande demokratisk tillbakagång, vilket leder till en urholkning av mediefriheten, rättsväsendets oberoende och valintegriteten. Parlamentet noterar med stor oro att public service-medier och offentliga programföretag runt om i Europa i allt större utsträckning utsätts för politiska och ideologiska attacker, smutskastningskampanjer, hot och försök att undergräva deras redaktionella oberoende och stabila finansiering, från högerextrema aktörer som försöker försvaga den oberoende journalistiken och de demokratiska maktdelningsprinciperna.

15. Europaparlamentet påminner om den viktiga roll som offentliga programföretag spelar för att bevara mediepluralismen, såsom erkänns i protokoll nr 29 till fördragen. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att tillhandahålla tillräckliga ekonomiska och tekniska medel för att de offentliga programföretagen ska kunna fullgöra sin samhällsfunktion och tjäna allmänintresset. Parlamentet uppmanar vidare medlemsstaterna att garantera offentliga programföretags redaktionella oberoende genom att skydda dem, genom tydligt fastställda regelverk, från alla former av statlig, politisk eller kommersiell inblandning, och att samtidigt säkerställa fullständig självständighet i förvaltningen och oberoende för alla offentliga organ och enheter som utövar befogenheter inom utsändning av radio och tv och telekommunikationer.

16. Europaparlamentet betonar att skyddet av public service-mediernas oberoende är ett gemensamt europeiskt ansvar och en nödvändig förutsättning för EU:s trovärdighet som en gemenskap som bygger på demokrati, rättsstaten och grundläggande rättigheter.

17. Europaparlamentet välkomnar kommissionens åtagande att stärka mediernas motståndskraft i hela EU, bland annat genom ökad finansiering och riktat stöd till oberoende, lokala medier och public service-medier. Parlamentet betonar att sådant stöd är avgörande för att förhindra en demokratisk tillbakagång och skydda ett välinformerat medborgardeltagande.

18. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till kommissionen, rådet, Seimas, Republiken Litauens president och regering samt Europarådet.